

ISSN 2181-922X

TIL VA MADANIYAT

UZBEKISTAN

LANGUAGE & CULTURE

O'ZBEKISTON

2023 Vol. 1

www.navoiy-uni.uz
www.uzlc.navoiy-uni.uz

ISSN 2181-922X

O‘ZBEKISTON:

TIL VA MADANIYAT

UZBEKISTAN:

LANGUAGE AND CULTURE

2023 Vol. 1

www.navoiy-uni.uz
www.uzlc.navoiy-uni.uz

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Bosh muharrir: Shuhrat Sirojiddinov

Bosh muharrir o'rinbosarlari: Nodir Jo'raqo'ziev
Ziyoda Teshaboyeva

Mas'ul kotiblar: Ozoda Tojiboyeva
Sanjar Mavlyanov

Tahrir kengashi

Hamidulla Dadaboyev, Mustafo Bafoyev, Samixon Ashirboyev, Shodmon Vohidov (Tojikiston), Qozoqboy Yo'ldoshev, Farhod Maqsudov, Adham Ashirov, Zohidjon Islomov, Bahodir Karimov, Almaz Ulvi (Ozarbayjon), Shamsiddin Kamoliddin, Roza Niyozmetova, Aftondil Erkinov, Uzoq Jo'raqulov, Sulton Normamatov, Dilnavoz Yusupova, Murtazo Sayidumarov, G'aybulla Boboyorov, Dilorom Ashurova, Nozliya Normurodova, Odinaxon Jamoldinova.

Tahrir hay'ati

Nazef Shahrani (AQSH)	Abdulaziz Mansur (O'zbekiston)
Elizabetta Ragagnin (Italiya)	Timur Xo'jao'g'li (AQSH)
Ahmadali Asqarov (O'zbekiston)	Tanju Seyhan (Turkiya)
Isa Habibbeyli (Ozarbayjon)	Xisao Komatsu (Yaponiya)
Akmal Nur (O'zbekiston)	Alizoda Saidumar (Tojikiston)
Akrom Habibullayev (AQSH)	Nikolas Kantovas (Buyuk Britaniya)
Bahtiyar Aslan (Turkiya)	Akmal Saidov (O'zbekiston)
Emek Uşenmez (Turkiya)	Mark Toutant (Fransiya)

"O'zbekiston: til va madaniyat" jurnali – lingvistika, tarix, adabiyot, tarjimashunoslik, san'at, etnografiya, falsafa, antropologiya va ijtimoiy tadqiqotlarni o'rganish kabi sohalarni qamrab olgan akademik jurnal.

Jurnal bir yilda to'rt marta chop etiladi.

Jurnalning maqsadi – ko'rsatilgan sohalarga oid dolzarb mavzulardagi bahs-munozaraga undaydigan, yangi, innovatsion g'oyalarga boy, o'z konsepsiyasiga ega bo'lgan tadqiqotlarni nashr etishdir.

Ingliz, rus va o'zbek tillaridagi, shuningdek, boshqa turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi. Iqtisodiy tahlillar hamda siyosatga oid maqolalar e'lon qilinmaydi.

Jurnalda kitoblarga yozilgan taqrizlar, adabiyotlar sharhi, konferensiyalar hisobotlari va tadqiqot loyihalari natijalari ham e'lon qilinadi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farq qilishi mumkin.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

O'zbekiston, Toshkent, Yakkasaroy tumani, Yusuf Xos Hojib ko'chasi, 103.

Email: uzlangcult@gmail.com
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

Alisher Navo'i Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature

Editor-in-Chief: Shuhrat Sirojiddinov

Deputy Editors in Chief: Nodir Jurakuziev
Ziyoda Teshabaeva

Executive secretaries: Ozoda Tajibaeva
Sanjar Mavlyanov

Editorial board

Hamidulla Dadaboev, Mustafo Bafoev, Samikhan Ashirboev, Shodmon Vohidov (Tajikistan), Qozoqboy Yuldashev, Farhad Maksudov, Adham Ashirov, Zohidjon Islomov, Bahodir Karimov, Almaz Ülvi (Azerbaijan), Shamsiddin Kamoliddin, Roza Niyozmetova, Aftondil Erkinov, Uzoq Jurakulov, Sulton Normamatov, Dilnavoz Yusupova, Murtazo Sayidumarov, Gaybulla Babayarov, Dilorom Ashurova, Nozliya Normurodova, Odinakhan Jamoldinova.

Editorial Committee

Nazif Shahrani (USA)	Abdulaziz Mansur (Uzbekistan)
Elisabetta Ragagnin (Italy)	Timur Kozhaoglu (USA)
Ahmadali Asqarov (Uzbekistan)	Tanju Seyhan (Turkey)
Isa Habibbeyli (Azerbaijan)	Hisao Komatsu (Japan)
Akmal Nur (Uzbekistan)	Alizoda Saidumar (Tajikistan)
Akrom Habibullaev (USA)	Nicholas Kontovas (Great Britain)
Bahtiyar Aslan (Turkey)	Akmal Saidov (Uzbekistan)
Emek Üşenmez (Turkey)	Marc Toutant (France)

“Uzbekistan: Language and Culture” is an academic journal that publishes works in the field of linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies.

The journal is published four times a year.

The purpose of the journal is to publish the results of the latest research that are rich in new, innovative ideas and has its own concept, which stimulates debate on topical issues in these areas.

The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcome. We do not publish economic analyses or political articles.

In addition to research articles, the journal announces book and literary work reviews, conference reports and research project results.

The authors' ideas may differ from those of the editors'.

Alisher Navo'i Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature.

103, Yusuf Khos Hojib, Yakkasaray, Tashkent, Uzbekistan.

Email: uzlangcult@gmail.com

Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz

MUNDARIJA

Lingvistika

Tanju Seyhan, Sabohat Bozorova

Gazeta tilidagi ba'zi standart vositalarning grammatik-funksional xususiyatlari.....6

Sayali Sadıqova

Azərbaycan dilində hərbi termin yaradıcılığı.....19

Nurislom Xursanov

Tilshunoslikda diskurs va pragmatikaga aloqador hodisalar.....30

Rəxşanə Babazadə

Eyni kökdən ayrılan mənalar (Azərbaycan və Türkiyə Türkçələri əsasında).....46

Ehsanullah Quvanch

O'zbek tilining Afg'oniston Islom Respublikasi davridagi ahvoli va davlat tashkilotidagi o'rni.....60

Adabiyotshunoslik

Ilhom Aslonov

Temuriy hukmdorlar obrazining "Boburnoma" da aks etishi.....73

Gulandom Yuldasheva

Mariya Sabtelni tadqiqotlarida Hirot madaniy muhiti tavsifi.....84

Etnologiya. Etnografiya. Antropologiya

Adhamjon Ashirov

O'zbek xalqi turmush tarzi va og'zaki ijodida ot kulti.....97

San'at

Jamoliddin Jo'rayev

Haydar Xorazmiyning "Gulshan ul-asror" asari qo'lyozmalariga ishlangan miniatyuralar xususida.....108

CONTENT

Linguistics

Tanju Seyhan, Sabohat Bozorova

Grammatical and functional characteristics of some
standard tools in newspaper language.....6

Sayalı Sadıqova

Creation of military terms in the Azerbaijani language.....19

Nurislom Khursanov

Discourse and pragmatics: phenomena in linguistics.....30

Rəxşanə Babazadə

Meanings separated from the same root.....46

Ehsanullah Quvanch

The status of the Uzbek language during the Islamic
Republic of Afghanistan and its place in the state system.....60

Literature

Ilhom Aslonov

Reflection of the image of the Timurid rulers in "Baburnama".....73

Gulandom Yuldasheva

A description of the cultural environment of Herat in the studies
of Maria Sabtelni.....84

Ethnology. Ethnography. Anthropology

Adhamjon Ashirov

The cult of the horse in the oral creativity of the lifestyle
of the Uzbek people.....97

Art

Jamoliddin Juraev

On the miniatures worked to the manuscripts of Haydar Khorazmi's
"Gulshan ul-asrar" 108

ADABIYOTSHUNOSLIK
LITERARY

Temuriy hukmdorlar obrazining “Boburnoma”da aks etishi

Ilhom Aslonov¹

Abstrakt

Zahiriddin Muhammad Bobur O'rta asr Sharq madaniyati, adabiyoti va she'riyatida o'ziga xos o'rin egallagan adib, shoir, olim bo'lishi bilan birgalikda yirik davlat arbobi va sarkarda hamdir. Zahiriddin Muhammad Bobur adabiyot, san'at, tarix va ilm-fanning turli jabhalarida bebaho asarlar yaratdi. “Boburnoma” uning keng dunyoqarashi va mukammal aql-zakovati bilan serjilo o'zbek tilida yozilgan, uzoq yillardan beri jahon olimlari adabiyotshunoslari, tarixchilari, etnograflari e'tiborini o'ziga tortib kelayotgan adabiy va tarixiy memuar asardir. Ma'lumki, unda Bobur yashagan davr oralig'ida Movarounnahr, Xuroson, Eron va Hindiston xalqlari tarixi yoritilgan. Ushbu maqola “Boburnoma”da badiiy-psixologik tasvir muammosi tadqiqiga bag'ishlangan bo'lib, unda temuriylar saltanatidagi hukmdor etiketi va siyosiy iyerarxiyaning badiiy-psixologik tasviri xususida so'z boradi.

Kalit so'zlar: *badiiy-psixologik tasvir, “Boburnoma”, “temuriy salatini”, temuriy shahzodalar tarbiyasi, hukmdor etiketi, siyosiy iyeraxiya.*

Kirish

Temuriylar davlatida hukmdorlik axloqi va saltanat etiketi uzoq yillik an'analarga tayanar edi. Shuni ta'kidlash joizki, turkiy xalqlar davlatchiligi tarixi temuriylarga qadar 20 asrdan ko'proq davrni bosib o'tgan. “Amir Temur va temuriylar zamoni davlatchilik siyosati, boshqaruv tizimini ko'rib chiqmoqchi ekanmiz, davlat, davlatchilik mohiyatida muayyan bir makon va jamiyatda mavjud turli imkoniyatlarni shu yerlik xalq manfaati yo'lida yuzaga chiqaruvchi tashkilotchilik yotganini eslatib o'tish g'oyatda muhimdir. Zero, davlat asoslari, davlatchilik har bir jamiyat va xalq “boshiga bir

---

¹Aslonov Ilhom Nizomovich – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent, Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti.

E-pochta: ilhom-aslonov@mail.ru

ORCID ID: 0000-0003-2055-1507

Iqtibos uchun: Aslonov, I. N. 2023. “Temuriy hukmdorlar obrazining “Boburnoma”da aks etishi”. *O'zbekiston: til va madaniyat* 1: 73-83.

marta bitilgan bo'ladi". Shu ma'noda o'zbek davlatchiligi miloddan avvalgi 1-mingyillikning birinchi yarmidan o'z tarixini boshlab to Amir Temur davlatimiz tepasiga kelgunga qadar deyarli 2100 yillik taraqqiyot yo'lini bosib o'tgandi" [Азамат 2001, 171].

"Boburnoma"da Zahiriddin Muhammad Bobur siyosiy iyerarxiya, hukmdor etiketi masalasiga yondoshar ekan, davlat boshqaruvi, yurish-turish kiyinish, mehmon qabul qilish, hurmat va e'tibor ko'rsatishda asosan temuriylar odat an'alariga, ayrim holatlarda esa mo'g'ullar urfiga amal qilinganligi haqida yozadi. Shu ma'noda "Boburnoma"da Amur Temur 19 o'rinda tilga olinsa, Chingizxon nomi 6 o'rinda qayd etiladi.

Bobur otasi Umarshayx haqida gapirib, "yozlar g'ayri devonda aksar mug'uli bo'rk kiyar edi" [Бобур 1960, 27] deydi. Bundan shu xulosa kelib chiqadiki, temuriy mirzolar davlat ishlarida turkiy odatga amal qilib salla o'rasalar, boshqa vaqtlarda mo'g'uliy kiyimlarni ham kiyishlari odat bo'lgan.

Saltanat boshqaruvida Temuriya dasturi va Chingizxon to'rasiga amal qilish holatlari bo'lganligi "Boburnoma"da keltiriladi: "Ul fursatlar Temuriya salotini dasturi bila to'shak ustida o'tlurur edim. Hamza Sulton bila Mahdi Sulton va Mamoq Sultonkim keldilar, bu salotinning ta'zimig'a qupub to'shakdin tushub, bu sultonlar bila ko'rushtum" [Бобур 1960, 92]. Yoki: "Burunlar bizning ota-og'a Chingiz to'rasini g'arib rioyat qilurlar edi, majlisda va devonda, to'y va oshda, o'turmoqda va qo'pmoqda xilofi to'ra ish qilmaslar edi [Бобур 1960, 250].

Boburning mulohazalaridan shu narsa aniq bo'ladiki, avval boshda devon-u majlis, marosimlarda, yurish-turishda mo'g'uliy an'alar ustuvor bo'lgan bo'lsa, sekin-asta bu odat va an'alar o'z ta'sirini yo'qota borgan. Umuman, kuchli davlatchilik siyosatidan mosuvo bo'lib, keyinchalik mayda bo'laklarga ajralib, yollanma askarlarga aylangan mo'g'ullarning ayrim odatlari va xulq-atvorlari Bobur tomonidan qattiq tanqid qilinadi: "Mo'g'ul cheri-kikim, ko'makka kelib edi, urushqa xud toqatlari yo'q edi. Urushmoqni qo'yub, bizning elni-o'q talab, ottin tushura kirishtilar. Bir bu emas, hamisha badbaxt mo'g'ulning odati ushmundoqtur. Bossa ham o'lja olur, bostursa ham o'z elini talab tushurub o'lja olur" [Бобур 1960, 145].

Shunisi diqqatga sazovorki, Bobur odat va an'analarga ko'r-ko'rona amal qilish tarafdori emas, balki aql yuzasidan lozim bo'lganda bu an'analarni o'zgartirish kerakligini aytadi: "Chingizxonning to'rasi nassi qoti' emasturkim, albatta kishi aning

bila amal qilg'ay. Har kimdin yaxshi qoida qolg'on bo'lsa aning bila amal qilmoq kerak, agar ota yomon ish qilg'on bo'lsa, yaxshi ish bila badal qilmoq kerak" [Bo'gyp 1960, 250].

Shuning uchun ham Bobur siyosiy nuqtayi nazaridan kelib chiqib, "temuriya salotin" qoidalarini ham o'zgartishga jazm etadi "Ushbu tarixqacha Temurbekning avlodini bovujudi saltanat mirzo derlar edi, ushbu navbat buyurdumkim, meni podshoh degaylar" [Bo'gyp 1960, 278].

Shunisi ma'lumki, temuriy shahzodalar, mirzolar yoshligidan jang qilish, devon ishlarini boshqarish bilan bir qatorda iyerarxiyaga mos tarzda har xil mavqe va tabaqaga xos kishilar bilan muomala qilish hamda etiketga muvofiq tarzda o'zini tutishga o'rgatib borilgan.

Temuriy shahzodalar tarbiyasiga qanchalik katta e'tibor qaratilganligini, ularga bilim bergan ustozlar saviyasi naqadar yuksak bo'lganligini birgina Bobur misolida ko'rish mumkin. Darvoqe, Bobur 12 yoshda taxtga o'tiradi. To'g'ri, Umarshayx o'g'lini ilm olishi uchun ko'plab, ustozlar mudarrisarlarni jalb etgan, ammo birinchi muallim, albatta, uning o'zi va Boburning onasi Qutlug' Nigor xonim edi. Chunki tarbiya shahzodalar uchun juda erta boshlanar edi. Boburning onasi mo'g'ul xonlari avlodidan edi, shuning uchun uning savodli, ilmli bo'lganligiga shubha yo'q, lekin Bobur onasining she'riyatga, adabiyotga moyilligi haqida biror joyda yozmaydi. Aksincha, u otasi haqida gapirar ekan, "Ravon savodi bor edi "Xamsatayn" va masnaviy kitoblarni va tarixlarni o'qub edi. Aksar "Shohnoma" o'qur edi. Tab'i nazmi bor edi, vale she'rg'a parvo qilmas edi", - deydi. Shundan kelib chiqadiki, Boburdagi adabiyotga, she'rga oshuftalik ko'proq otasining ta'sirida yuzaga kelgan bo'lsa ajab emas.

Keyinchalik shahzodalar uchun alohida bek tayin qilingan. Shu tarzda har bir shahzodaga (yosh malikalarga ham I.A.) "Bek atka"lar biriktirilgan.

"Sulton Abusaid Mirzo avval Kobulni Umarshayx mirzog'a berib, Boboi Kobuliyni bek atka qilib, ruxsat berib edi. Mirzolari sunnat qilur to'yi jihatdin Darai Gazdin yondurub, Samarqand eltti. To'ydin so'ngra ul munosabat bilakim, Temurbek ulug' Umarshayx mirzog'a Farg'ona viloyatini bergandur, Andijon viloyatini berib, Xudoyberdi Tug'chi Temurtoshni bek atka qilib yibordi" [Bo'gyp 1960, 64].

Demak, "bek atka"lar tanlashda nafaqat amaldorning tajribali bo'lishi balki aynan shu viloyatni va viloyatda yashovchi kishilarni

ham yaxshi bilishi hisobga olingan.

Bobur o'ziga birlashtirilgan bek atkalar haqida gapirar ekan, ularning "zabti va tuzuki"ga yuqori baho bersa-da, ularning insoniy sifatlarini salbiy baholaydi: "Shayx Mazidbek edi, manga avval bek atka ani qilib edilar. Zabti va tuzuki xili yaxshi edi. Bobir mirzog'a xizmat qilg'ondur. Umarshayx mirzo qoshida andin ulug'roq bek yo'q edi. Fosiq kishi erdi, chuhra saxlar edi" [Шамсиев 1960, 70].

"Yana bir Boboquli Bobo Alibek edi. Shayx Ali Bahodirning naslidin edi. Shayx Mazidbek o'lganidin so'ng ani manga bek atka qildilar. Sulton Ahmad mirzo Andijong'a cherik tortqonda Sulton Ahmad mirzog'a kirib O'ratepani berdi. Sulton Mahmud mirzodin so'ng Samarqandtin qochib keladurganda O'ratepadin Sulton Ali mirzo chiqib urushub, bosib o'lturdi. Zabti va yarog'i yaxshi edi. Navkarni yaxshi saxlar edi. Benamoz edi, ro'za tutmas edi. Zolim va kofirvash kishi edi" [Bobur 2017, 78].

Zahiriddin Muhammad Bobur o'zi yuksak e'tiqodli inson bo'lganligi tufayli kishilar xulqiga baho berishda eng avvalo ularga e'tiqodi, taqvodorligi, islom ahkomlarini qay darajada ado etishiga qarab yo ijobiy, yo salbiy baho beradi va bu boradagi o'zining keskin qarashlarini namoyon etadi.

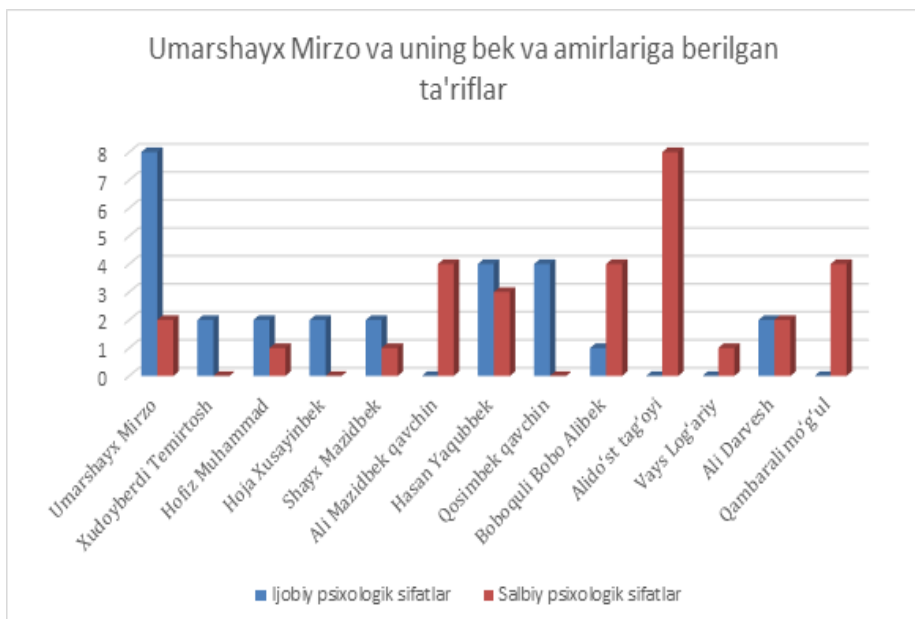
Asarda berilgan shaxslar obrazlarini biz Bobur ko'zi bilan uning shaxsiy munosabati prizmasi orqali ko'ramiz. U adolatli, talabchan, xolis kuzatuvchi sifatida insonlar obrazini tasvirlasada, unga maqbul va nomaqbul bo'lgan sifatlarga nisbatan o'z munosabatini bildiradi.

Umarshayx Mirzo haqida: "hanafiy mahzabida. Pokiza e'tiqodli kishi edi. Besh vaqt namozni kanda qilmasdi. Umriy namoz qazolarini butunlay tamomlagan edi", Qosimbek qavchin haqida: "musulmon va diyonatli, taqvodor kishi edi" – degan jummalarda Boburning mazkur shaxslarga nisbatan faxr va hurmat tuyg'ulari sezilsa, Umarshayx Mirzoning amirlaridan biri Boboquli Bobo

Alibek haqida aytgan: "Benamoz edi, ro'za tutmasdi. Zolim va kofirtabiat kishi edi" [Bobur 2017] degan so'zlarida bunday shaxslarga nisbatan salbiy his-tuyg'ulari seziladi.

Shu qisqa parchada Bobur Umarshayx Mirzo va uning 12 nafar amirlari haqida tarixiy ma'lumotlar bilan bir qatorda ularga psixologik xarakteristikalar beradi. Quyida tarixiy shaxslarga berilgan ijobiy va salbiy psixologik sifatlarni taqqoslashga harakat qildik:

1-jadval

Diagrammada berilgan ijobiy va salbiy psixologik sifatlarni taqqoslaydigan bo'lsak, ijobiy sifatlar 7 o'rinda salbiy sifatlardan ustun kelgan bo'lsa, salbiy sifatlari ustun kelgan shaxslar soni 5 nafarni tashkil etadi.

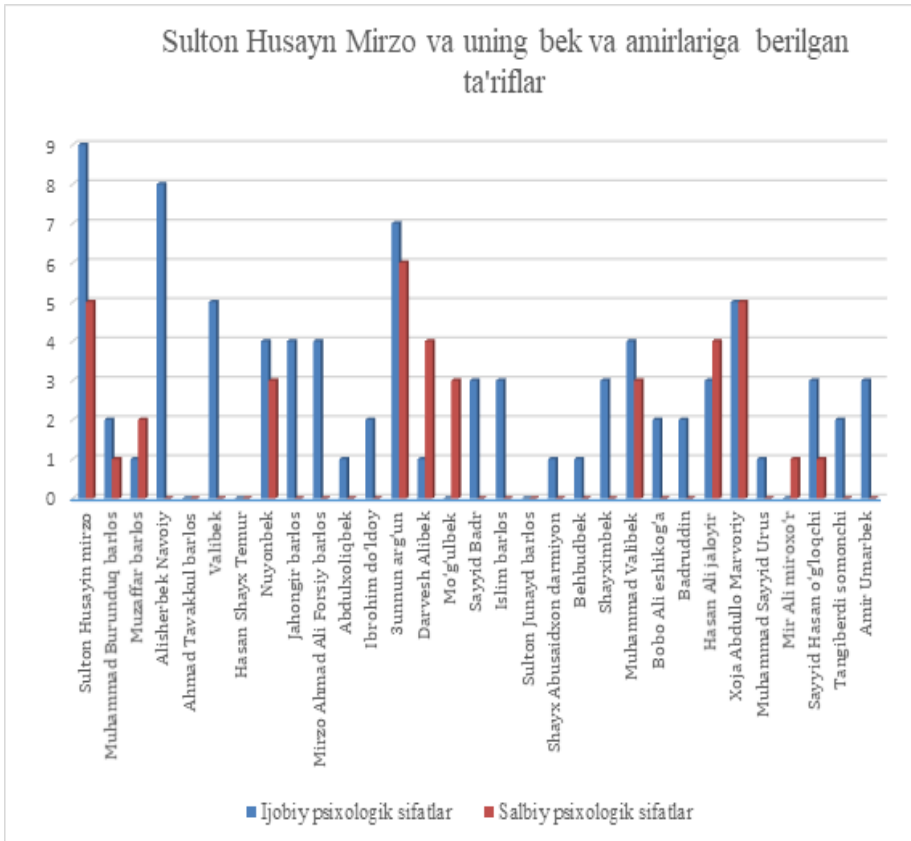
Yuqoridagi diagrammadan aniq bo'ladi-ki, Bobur o'z asarida haqqoniylikka, kishilarga baho berishda adolatli va xolis bo'lishga harakat qilganligi ko'rinadi. Yana shuni ham ta'kidlash kerak-ki, odamlardagi tilga olingan salbiy sifatlarning nisbatan ko'pligi Bobur xarakteridagi atrofdagilarga hamda o'ziga nisbatan o'ta talabchanlik xislatini namoyon etadi.

Xuddi shu taxlitda, Sulton Husayn Mirzo va uning amirlariga berilgan ta'riflar tahlili ham diqqatga sazovordir. Sulton Husayn Mirzo amir-u umarolari haqida keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra shuni aytish mumkinki, asarda nomlari keltirib o'tilgan ayrim shaxslar haqida u batafsil ma'lumotlar beradi, ba'zilarining birkita sifatlarini qayd etsa, ayrimlarining faqat nomlarinigina sanab o'tadi. Shundan kelib, chiqadiki, Bobur Sulton Husayn Mirzo atrofidagi beklar haqida Umarshayx Mirzo amirlariga qaraganda tabiiyki, kamroq ma'lumotga ega bo'lgan. Ammo shu ma'lumotlar ham Sulton Husayn va uning atrofidagilar hayoti va xulq-atvori haqida tugal taassurot uyg'otishga yetarli bo'lib hisoblanadi. Sulton Husayn Mirzo beklari sifatlarini sanar ekan Bobur beklar orasida Mirzoga sodiq kishilar, mohir sarkardalar va jang ustalari ko'pligini aytib, ular erishgan g'alabalarini havas bilan qayd etadi. Bobur amir

va sarkardalarga baho berishda eng yuqori o'ringa qo'yadigan yana bir sifat ularning jangovor sifatlari, olib borgan urushlari va jangda erishgan g'alabalaridir.

Yana shuni aytish joizki, biror bir hukmdorning amir-u beklari haqidagi ma'lumot berar ekan, u, avvalo, eng hurmatga sazovorlaridan boshlaydi. Jumladan, Umarshayx Mirzo misolida bu Xudoyberdi Temirtosh bo'lsa, Sulton Husayn mirzo beklaridan eng nufuzlisi Muhammad Burunduq, Muzaffar Barlos va Alisher Navoiylardir.

2-jadval

Jadvaldan ko'rinadiki, ijobiy sifatlar 14 o'rinda salbiy sifatlardan ustun kelgan bo'lsa, salbiy sifatlari ustun kelgan shaxslar soni 5 nafarni tashkil etadi.

“Boburnoma”dagi shaxslarga berilgan psixologik tavsiflarni tadqiq etarkanmiz, muallif kishilardagi *saxiylik, oliyanoblik faqirlik va odmilik, zolimlik, baxillik, munofiqlik, fitnakorlik va xasislik* kabi axloqiy psixologik sifatlarga eng ko'p e'tibor qaratganligini ko'ramiz. Bobur keyingi o'rinda *mardlik, shijoatlilik, g'ayratlilik, intizomlilik*

yoki hafsalasizlik, fe'li torlik kabi irodaviy sifatlarga murojaat qiladi. Navbatdagi o'rinda muomala va muloqotchanlik sifatlari uning e'tiborini tortib, u kishilardagi *xushmuomalalik, gapga chechanlik, hazil-mutoyibaga moyillik, kamgaplik yoki sergaplik, xushomadga moyillik, "qattiqso'zlik"* kabi sifatlarni qayd etadi.

Temuriy mirzolar tarbiyasida shaxsning saltanat boshqaruvida, jang-u jadalda ko'rsatgan yutuqlariga qarab, shuningdek, avlod shajarasidagi o'rniga, yoshiga mos tarzda munosabat qilish o'ziga xos axloqiy me'yorlar asosida singdirib borilgan.

Temuriy mirzolarining ayrim holatlardagi noloyiq xatti harakatlarini Bobur o'ziga xos xolislik bilan tilga olsa-da, matn mazmunidagi istehzo sezilib turadi: "Men bu tarafdin otdin tushdum, Abulmuhsin mirzo ul taraftin otdin tushti, yurub ko'rushub otlanildi, ilgarrak kela o'rduning yovug'ida Muzaffar mirzo va Ibni Husayn mirzo keldilar. Bular Abulmuhsin mirzodin yoshqa kichik edilar, kerakkim burunroq istihbolg'a kelsalar edi, g'olibo bu ta'xir xumor jihatidin ekandur, ne takabburdin..." [Bo'by 1960, 250].

"Badiuzzamon mirzoning devonxona uyiga ettuk, muqarrar andoq edikim, men uydin kirgach yukung'aymen, Badiuzzamon mirzo qo'pub araqqa kelgay, dog'i ko'rushulgay, men uydin kirgach, bir yukundum, dog'i bedarang mutavajjih bo'ldum, Badiuzzamon mirzo ohistaroq qo'pub, sustroq yurudi" [Bo'by 1960, 250].

"Boburnoma"da bir o'rinda xuddi shunday psixologik holat aks etadi: "Ikkinchi navbat kelganda Badiuzzamon mirzo burungidek ta'zim qilmadi, Muhammad Burunduqbekka va Zunnunbekka ayturdimkim, agarchi yoshim kichikdur, vale to'rum ulug'dur, ota taxtidakim, Samarqand bo'lg'ay, ikki navbat zarbi rost olib o'lturubdurmen bu xonavoda uchun yot-yog'i bilakim muncha jang va jadal qilibturmen, mening ta'zimimda ta'xir bevajhdur, bu so'z mazkur bo'lg'och, chun ma'qul edi, mu'tarif bo'lub, ta'zimni xotirxoh qildilar" [Bo'by 1960, 250].

Xuddi shunday hurmatsizlikka yo'l qo'ygan Xisravshohga nisbatan u hech qanday munosabat bildirmaydi. Chunki Xisravshoh Badiuzzamonga o'xshab shahzodalar tarbiyasini ko'rmagan edi, undan saltanat etiketi qoidalarini talab qilish nojoiz edi. Keyinchalik Xisravshoh bor lashkaridan ajralib, Boburga yukunib kelgan holatida ham uning saroy axloq qoidalarini bilmasligi ma'lum bo'ladi.

"Ul tarafdin Xisravshoh hashamat va tajammuli bila qalin kishi bila keldi. Qoida va dastur bila yiroqtin tushub keldi. Ko'rushurda uch qatla yukunub, yong'onda ham uch qatla, so'rg'onda va tortuq tortqonda biror yukundi. Jahongir mirzog'a va xon mirzog'a

dag'i ushbu dastur bila yukundi. ... Yigirma besh, yigirma olti qatla payo pay yukundi va bordi va keldi. Toliqib tamom yiqila yozdi. Necha yil qilg'on bekligi va saltanati tamom burunidin chiqti. Ko'rushub tortiq tortgandin so'ngra buyurdumkim, o'turdi. Bir qari, ikki qari o'turub, ul tarafdin-bu tarafdin so'z va hikoyat aytildi. Bovujudi nomardliq va namakharomliq kovok va bemazago'y ham bor ekandur" [Bo6yp 1960, 181].

Shuni ta'kidlash kerakki, "temuriya salotini dasturi" bilan tanish bo'lmagan Xisravshoh "yukunish" rasmiga rioya qilmagan holda temuriy pukmdorlar etiketiga amal qilish uchun harakat qiladi va xatolarga yo'l qo'yadi, hech qanday hukmdorlik rutbasiga ega bo'lmagan Jahongir mirzo va Xon mirzoga ham hukmdor Boburga nisbatan qilingan xatti-harakatni takrorlaydi. Matnda Boburning Xisravshohga nisbatan nafrati yaqqol sezilib turadi. Uning "kovok va bemazago'y" ekanligining sababi nomardligi va haromnamakligi ekanligini ta'kidlaydi. "Necha yil qilg'on bekligi va saltanati tamom burunidin chiqti" kabi Bobur tilidagi oddiylik, xalqona iboralar matn ta'sirchanligini yanada oshiradi.

Xisravshohning mulkgirligi, dag'dag'alari uzoqqa bormaydi. Bobur uning lashkarlari orasida obro'-e'tibori unchalik emasligi, "muncha zulm va bedod qilmoqni o'ziga shior qilib" umrguzaronlik qilganligini ham alohida ta'kidlaydi. Tarix g'ildiragi bir aylangach, u Bobur oyog'i ostiga tiz cho'kib keladi. "Boburnoma"da Xuroson saltanati taxtini qulashiga hissa qo'shgan, Amir Temur saltanati birligiga xiyonat qilib, uni zaiflashtirgan Xisravshohga nisbatan shiddatkor alamli so'zlar ko'p bora aytiladi. Ayni shu o'rinlarda to'g'rilik va adolat shiorini tutgani uchun g'oliblik nashidasini totgan sarkardaning ruhiy kayfiyati ham yaxshi ochilganiga qoyil qolamiz [Qudratillayev 2006]:

...Xisravshohni bir yarim kunda urush yo'q, talosh yo'q, bizningdek qallosh va mafluk ikki yuz-ikki yuz ellik kishining qoshida andoq xor-u zor va zabun va ojiz qildikim, ne navkarig'a ixtiyori qoldi, ne molig'a, ne jonig'a" [Bo6yp 1960, 182].

"Boburnoma"da hukmdor etiketi va siyosiy iyerarxiya tasviriga alohida e'tibor qaratiladi. Hukmdorlar haqida gapirar ekan ularning mamlakat boshqaruvi, devon va harbiy salohiyatiga alohida e'tibor beradi. Xususan, otasi haqida ilk mulohazasi otasi-ning hukmdorlik sifatleri bo'lib hisoblanadi.

"Chun Umarshayxmirzo baland himmatliq va ulug' doiyaliq podshoh erdi. Hamisha mulkgirlik dag'dag'asi bor erdi" [Bo6yp 1960, 63].

Shu yerda "mulkgirlik dag'dag'asi" degan ibora borasida to'xtalsak. Bobur bu sifatni garchi "Mulkgirlik dag'dag'asi jihatidin xili yarashlar urushqa va do'stluqlar dushmanliqqa mubaddal bo'lgur edi" deb e'tirof etsa-da mazkur sifatga nisbatan bo'lgan ijobiy munosabati sezilib turadi. Bobur hukmdor sifatida munosabat bildirar ekan, hukmdorlardagi mulkgirlik sifatini ijobiy baholaydi. Bu munosabat uning boshqa hukmdorlar haqidagi mulohazalarida ham yaqqol namoyon bo'ladi. Ya'ni Bobur biror bir temuriy shahzoda yoki mirzoga baho berarkan uning shaxs sifatlarini baholashda olib borgan urushlari erishgan g'alabalariga muhim o'rin ajratadi. Bobur faoliyatida ham xuddi shu "mulkgirlik dag'dag'asi" uning hayoti davomidagi urushlar, mag'lubiyat va g'alabalar asnosida ko'rinib turadi.

Shuningdek, u otasining viloyatlari haqida gapirib, uning Shoxruhiyani firib bilan olib, bir qancha vaqt o'z qo'lida ushlab turganligini aytar ekan, bunga hech qanday salbiy munosabat bildirmaydi. Mulkgirlik talabi nuqtayi nazaridan otasining bu qilgan ishi hukmdor xatti-harakatiga mos kelardi. Jangda viloyat egallashda firib, ayyorlik ishlatish bizning bu sifatlar haqidagi hozirgi tasavvurimizdan ko'ra ayro ma'no kasb etishi ma'lum. Chunki dushmanga firib berish boshqa-yu, xalqqa adolat qilish boshqa. Xususan, keyingi o'rinda u Umarshayxning adolati haqida gapirib quyidagilarni yozadi: "Adolati bu martabada ediki, Xitoy karvoni keladurganda Andijonning sharqiy tarafidag'i tog'larning tubida ming o'yluk korvonni andog' qor bostikim, ikki kishi qutuldi. Xabar topib muhassillar yiborib, korvonning jami' jihatini zabt qildi. Har chandikim vorisi hozir yo'q erdi, bovujudi ehtiyoj saxlab, bir-ikki yildin so'ngra Samarqand va Xurosondin vorislarini tilab kelturub, mollarini solim topshurdi" [Бобур 1960, 64].

Xulosa

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlash kerakki, "Boburnoma" vatanimiz tarixida chuqur iz qoldirgan temuriylar davri tarixi, madaniyati, turmush tarzi, jamiyatda hukmron bo'lgan qoida va rusumlar, qadriyatlar haqida qimmatli ma'lumotlar beradi. Ayniqsa, temuriylar saltanatidagi siyosiy iyerarxiya, hukmdorlik etiketi asarda yaqqol aksini topgan. Asarni chuqur o'rganish va tahlil qilish nafaqat Zahiriddin Muhammad Bobur shaxsi va u yashagan davr haqidagi zarur ma'lumotlarni olishga, balki, mamlakatimiz tarixida uzoq yillar hukmron bo'lgan temuriylar sulolasi, ularning urf-odatlarini, madaniyati, toj-u taxt va saltanat

boshqaruvidagi qoidalar hamda ularning tanazzuli sabablarini o'rganishga ham imkon yaratadi.

Adabiyotlar

- Заҳириддин Муҳаммад Бобур. 1960. *Бобурнома*. Шамсиев П., Мирзаев С. Тошкент: Фан.
- Қудратиллаев, Ҳ. 2006. “Муниг зарари туркка ва мўғулга мусовийдур”. *Жаҳон адабиёти* 2.
- Қудратуллаев, Ҳ. 2016. “Бобурнинг давлатчилик сиёсати”. *Ўзбекистон адабиёти ва санъати*. 19: 3.
- Азамат, З. 2001. “Ўзбек давлатчилиги тарихи”. <https://e-tarix.uz/vatan-tarixi/uzbek-davlati/613-maqola.html> (05.12.2022).
- Бобур. 1989. *Бобурнома*. Тошкент: Юлдузча.
- Bobur. 2017. *Boburnoma*. Тошкент: “O'qituvchi” NMIU.
- Xolmonova, Z. 2021. “*Boburnoma*” - *til qomusi*. Toshkent: “Akademnashr” NMM.
- Бобур ва бобурийлар библиографияси*. 2013. Тошкент: Mumtoz so'z.
- Аслонов, И. 2022. “Бобурнома” бадий-психологик тасвир муаммоси объекти сифатида”. *O'zMU xabarlari* 1: 5. Toshkent.
- Aslonov, I. 2022. “The Problem of Artistic - Psychological Image in “Boburnoma”. *Eurasian Scientific Herald*, 7: 368–372.
- Aslonov, I. 2022. “Appearance of Zahiriddin Muhammad Bobur in “Boburnoma”. *Central Asian journal of theoretical and applied sciences* 3(6), 224-227.

Reflection of the image of the Timurid rulers in "Baburnama"

Ilhom Aslonov¹

Abstract

Zahiriddin Muhammad Babur was a writer, poet, scientist who occupied a special place in the culture, literature and poetry of the Middle Ages, and was also a great statesman and general. Zahiruddin Muhammad Babur created invaluable works in various fields of literature, art, history

---

¹ *Aslonov Ilhom Nizomovich* – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of Tashkent State University of Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoi.

E-pochta: ilhom-aslonov@mail.ru

ORCID ID: 0000-0003-2055-1507

Iqtibos uchun: Aslonov, I.N. 2023. “Artistic and psychological depiction of royal etiquette and political hierarchy in "Baburnama". *Uzbekistan: Language and Culture* 1: 73–83.

and science. "Baburnama" is a literary and historical work written in the Uzbek language with its broad outlook and perfect intelligence, which has been attracting the attention of world scientists, historians, ethnographers for many years. It is known that the history of Movarunnahr, Khorasan, Iran and India was covered in it during the period when Babur lived. This article is devoted to the research of the problem of artistic and psychological image in "Baburnama", it talks about the etiquette of the ruler and the artistic psychological image of the political hierarchy in the Timurid kingdom.

Key words: *artistic psychological image, "Baburnama", "Timuri tradition", upbringing of Timurid princes, ruler's etiquette, political hierarchy.*

References

- Zahiriddin Muhammad Bobur. 1960. *Boburnoma*. Shamsiev P, Mirzaev S. Toshkent: Fan.
- Qudratillaev, H. 2006. "Muning zarari turkka va mo'g'ulga musoviydur". *Jahon adabiyoti* 2.
- Qudratullaev, H. 2016. "Boburning davlatchilik siyosati". *O'zbekiston adabiyoti va san'ati* 19: 3.
- Azamat, Z. 2001. "O'zbek davlatchiligi tarixi". <https://e-tarix.uz/vatan-tarixi/uzbek-davlati/613-maqola.html> (05.12.2022).
- Bobur. 1989. *Boburnoma*. Toshkent: Yulduzcha.
- Bobur. 2017. *Boburnoma*. Toshkent: "O'qituvchi" NMIU.
- Xolmonova, Z. 2021. "*Boburnoma*" – *til qomusi*. Toshkent: "Akademnashr" NMM.
- Bobur va boburiylar bibliografiyasi*. 2013. Toshkent: Mumtoz so'z.
- Aslonov, I. 2022. "Boburnoma" badiiy-psixologik tasvir muammosi ob'ekti sifatida". *O'zMU xabarlari* 1: 5. Toshkent.
- Aslonov, I. 2022. "The Problem of Artistic - Psychological Image in "Boburnoma". *Eurasian Scientific Herald*, 7: 368–372.
- Aslonov, I. 2022. "Appearance of Zahiriddin Muhammad Bobur in "Boburnoma". *Central Asian journal of theoretical and applied sciences* 3(6), 224-227.

MAQOLA TAQDIM QILISH TALABLARI

O'zbekiston: til va madaniyat (O'zTM) – zamonaviy O'zbekiston (sobiq Turkiston) bilan bog'liq bevosita Markaziy Osiyo mintaqasini birlashtiradigan til, tarix, san'at, etnografiya, madaniyat va ijtimoiy fanlar sohalarini qamrab olgan ilmiy jurnaldir. O'zTM munozarali, zamonaviy, innovatsion, konseptual jihatdan qiziqarli, original mavzudagi ilmiy tadqiqotlarni nashr qiladi. Jurnal lingvistika, adabiyotshunoslik, tarjimashunoslik, din, falsafa, ilohiyot, fan, ta'lim, metodika, sotsiologiya, psixologiya, tarix, madaniyat, san'at, etnologiya, etnografiya, antropologiyaga oid ilmiy yo'nalishdagi maqolalar va taqrizlar hamda konferensiya hisobotlarini qabul qiladi.

I. Maqola taqdim etish uchun umumiy talablar

Qo'lyozmalar o'zbek, ingliz, rus, fors, shuningdek, boshqa turkiy tillarda ham qabul qilinadi. Agar muallif o'z maqolasini jurnalning muayyan sonida nashr ettirmoqchi bo'lsa, unda qo'lyozma jurnal nashridan kamida besh oy oldin taqdim etilishi lozim.

Qo'lyozmalar MS Word (.doc) formatida (uzlangcult@gmail.com) elektron pochta-siga yuboriladi. Iqtiboslar va izohlar uchun MS Word menejerini qo'llash mumkin.

Barcha qo'lyozmalar tahririyatga muallif (mualliflar) haqidagi qisqacha ma'lumot bilan taqdim etiladi.

Asosiy matn *Times New Roman* shrifti, 14 hajm, satr oralig'i 1 interval, hoshiyalar chapdan 3 sm, o'ngdan 1,5 sm, yuqori va pastdan 2 sm bo'lishi kerak.

Maqolalar *The Chicago Manual of Style, 16th Edition* formatida shakllantiriladi. Maqola matni 3 000–5 000 so'zdan iborat bo'lishi kerak.

O'zbek va ingliz tillarida 100–150 so'zdan iborat abstrakt (annotatsiya) va 5–10 so'zdan kam bo'lmagan kalit so'zlar (o'zbek va ingliz tillarida). Abstraktda maqolaning qisqacha mazmuni va dolzarbligi, tadqiqot natijalari aks etishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati 5 sahifadan oshmasligi kerak.

Kitobga taqriz (ingliz yoki boshqa tillarda bo'lishi mumkin) 1500 so'zdan oshmasligi talab etiladi.

Taqriz formati: 1) sarlavha: kitob nomi, muallif (mualliflar), nashr qilingan shahar: nashriyot nomi, nashr yili, sahifasi soni. Narxi, ISBN raqami, (qattiq/yumshoq muqova); 2) taqriz so'ngida: taqrizchining F.I.O., ish joyi, pochta manzili.

II. Maqola bo'limlarini rasmiylashtirish

Maqola nomi – normal harflarda, to'q bo'yoqda, 16 hajm.

Maqola nomi o'zbek va ingliz tillarida (agar maqola boshqa tilda yozilgan bo'lsa, maqola yozilgan til va ingliz tilida) beriladi.

Maqola kirish, asosiy qism bo'limlari va xulosadan tashkil topadi.

Maqola bo'limlari sarlavhasi – to'q bo'yoqda, 14 hajm.

III. Maqolada tarjimalardan foydalanish

Boshqa tillardagi matn yoki boshqa manbalar tarjimoni aniq ko'rsatilishi kerak. Agar matn maqola muallifi tomonidan tarjima qilingan bo'lsa, u holda "tarjima muallifniki"

shaklida beriladi.

Rasmiy nashrdan olingan tarjima-matn tahrir qilinmaydi.

Zarur holatda tarjima matnga sana, turli diakritik belgilar va boshqa elementlar kiritilishi mumkin.

Tarjima qilingan matn olingan manba nomi asl holicha beriladi. Zarur deb topilsa, uning nomi qavs ichida berilishi mumkin.

Geografik nomlar tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Tashkilotlar nomi tarjima qilinmaydi va asl shaklida beriladi.

Davr nomi rasmiy qabul qilingan shaklda beriladi.

IV. Ko'chirma va tarjima parchaning berilishi

Manbadan olingan ko'chirma parcha asosiy matndan 1 qator tashlab ajratiladi, satr oralig'i 1 interval, markazda, 12 hajmda yoziladi.

Ko'chirmaning tarjimasi qavs ichida ( ) satr boshidan yozilishi kerak. Bunday ko'chirma *Times New Roman* shrift, 12 hajm, normal yozuvda beriladi.

V. Havola va izohlar berish

Manbaga havola matn ichida to'rtburchak qavsda [ ] beriladi. Havola qilingan manbalar bir nechta bo'lsa, ular nuqtali vergul (;) bilan ajratiladi.

Izohlar tegishli sahifa pastida, tartib raqami bilan joylashtiriladi.

VI. Qo'lyozma (toshbosma) manbalar va nashr etilgan asarlar bibliografiyasi

Bibliografiyada muallif yoki asar nomi satr boshidan, boshqa barcha qatorlari xatboshidan yoziladi. Adabiyotlar *bibliografiyada* o'zbek lotin alifbosi tartibida ko'rsatiladi.

VII. Qo'lyozma va toshbosma manbalar bibliografiyasi

Qo'lyozma yoki toshbosma manbalarni bibliografiyada o'zi yozilgan grafikada berish maqsadga muvofiq. Lotin alifbosidagi transliteratsiyasini berish ham mumkin. Ba'zan qo'lyozma asarning nomi muallif ismidan oldin yozilishi ham mumkin.

Muallif nomi. Ko'chirilgan asr (agar mavjud bo'lsa). Asar nomi. Qo'lyozma (toshbosma): saqlanayotgan joy, inventar raqam.

Xondamir. XV asr. Makorim ul-axloq. Qo'lyozma: O'zFASHI, № 742.

VIII.1. Kitoblar uchun

Bibliografiyada:

Familiya, ism. Nashr yili. *Kitob nomi*, Shahar: Nashriyot nomi.

Qudratullayev, Hasan. 2018. *Boburning adabiy-estetik olami*. Toshkent: Ma'naviyat.

Matnda kitobga havola:

[Familiya kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Qudratullayev 2018, 99]

Agar bir muallifning bir yilda nashr qilingan kitoblaridan foydalanilgan bo'lsa, bibliografiyada kitobning nashr yili o'zbek lotin alifbosi harflari bilan ajratilib ko'rsatiladi.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (a). *Alisher Navoiy: manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili*. Toshkent: Akademnashr.

Sirojiddinov, Shuhrat. 2011 (b). *O'zbek adabiyotining falsafiy sarchashmalari*. Toshkent: Akademnashr.

Matnda kitobga havola:

[Familiya, kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2011 (a), 99]

[Sirojiddinov 2011 (b), 67]

Ikki muallif tomonidan yozilgan kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi.

Abdurahmonov, G'anijon, Alibek Rustamov. 1984. *Navoiy tilining grammatik xususiyatlari*. Toshkent: Fan.

Matnda kitobga havola:

[Familiya va Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdurahmonov, Rustamov 1984, 52]

Agar kitobning uch va undan ortiq mualliflari bo'lsa, bibliografiyada barcha mualliflarning ismlari to'liq yoziladi. Bunday kitobga havola qilinganda birinchi muallif ismi yoziladi va "boshqalar" deb ko'rsatiladi.

[Familiya va boshqalar kitob nashr yili, sahifa raqami]

[Vohidov va boshqalar 2010, 847]

Kitob yoki to'plam maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Kitob yoki to'plam nomi*, Ism Familiya, Ism Familiya muharrirligida, maqola sahifasi raqamlari. Shahar: Nashriyot.

Abdug'afurov, Abdurashid. 2016. "Badoye' ul-bidoya"ning tuzilish sanasi". *XX asr o'zbek mumtoz adabiyotshunosligi*, Olim To'laboyev muharrirligida, 174–184. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.

Matnda kitob yoki to'plam maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Abdug'afurov 2016, 176]

Elektron shaklda nashr qilingan kitoblar uchun:

Elektron kitobning bir nechta formati bo'lsa, bibliografiyada foydalanilgan format ko'rsatiladi. Elektron kitobning internet manzili (URL) hamda shu manba olingan sana ko'rsatilishi lozim.

Elektron kitobni bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. *Kitob nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. URL. Foydalanilgan sana.

Mamatov, Ulug'bek. 2018. *O'zbekiston madaniyatida tarixiy janrdagi tasviriy san'at asarlari*.

Toshkent: Mumtoz so'z. <https://kitobxon.com/uz/catalog/sanat/>. 12.03.2019.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Маматов 2018, 11]

Ikki muallif tomonidan yozilgan elektron kitobni bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism va Ism Familiya. Nashr yili. *Kitobning nomi*. Shahar: Nashriyot nomi. Internet adres (URL).

Sirojiddinov, Shuhrat va Sohiba Umarova. 2017. *O'zbek matnshunosligi qirralari*. Chikago: Chikago universiteti nashriyoti. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders/>.

Matnda elektron kitobga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Sirojiddinov 2017, 19-hujjat]

VIII.2. Jurnal maqolasi uchun

Chop etilgan jurnal maqolasini bibliografiyada berish tartibi:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi". *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari.

Mahmudov, Nizomiddin. 2013. "Termin, badiiy so'z va metafora". *O'zbek tili va adabiyoti* 4: 3 – 8. Toshkent.

Matnda jurnal maqolasiga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Mahmudov, 2013, 5]

Elektron jurnal uchun:

Elektron jurnal uchun jurnalning DOI manzili ko'rsatiladi. Agar DOI manzili mavjud bo'lmasa, internet adresi ko'rsatilishi kerak (URL). DOI – bu o'zgarmas ID bo'lib, internet tarmoqlarining elektron adreslari tizimiga ulangan, ya'ni manbani boshqaruvchi <http://dx.doi.org/> manzildir.

Elektron jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. "Maqola nomi." *Jurnal nomi* jurnal soni: maqola sahifalari. DOI adres (yoki URL).

Aminov, Hasan. 2018. "O'zbekiston san'atida temuriylar siymosi". *O'zbekistonda xorijiy tillar* 2: 246 – 253. doi: 10.36078/1596780051.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

VIII.3. Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal uchun

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasiga havola matn shaklida beriladi (masalan, Muhammadjon Imomnazarovning 27.02.2005dagi “O‘zbekiston adabiyoti va san‘ati” gazetasida chop etilgan maqolasida aytilganidek...); odatda, bunday manbalar umumiy adabiyotlar ro‘yxatida keltirilmaydi. Agar keltirilsa, kitoblarga qo‘yiladigan talablarga asosan beriladi.

Agar onlayn maqolaga havola berilayotgan bo‘lsa, uning internet manzili (URL), maqola olingan sana ko‘rsatilishi kerak.

Gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. “Maqola nomi.” *Gazeta-Jurnal nomi*, nashr sanasi.

Imomnazarov, Muhammadjon. 2005. “Jomiy “Xamsa” yozganmi?.” *O‘zbekiston adabiyoti va san‘ati*, January 25.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Imomnazarov 2005, 4]

Elektron gazeta yoki ilmiy-ommabop jurnal maqolasini bibliografiyada berish:

Familiya, Ism. Nashr yili. “Maqola nomi.” *Jurnal nomi*, nashr sanasi. Internet adres.

Jabborov, Rustam. 2019. “Navoiyning Tabrizda yashagan xorazmlik kotibi”. *UZA: O‘zbekiston Milliy axborot agentligi*, 08.12. <https://uza.uz/uz>.

Matnda maqolaga havola:

[Familiya nashr yili, sahifa raqami]

[Jabborov 2010, 17]

Maqola so‘ngida foydalanilgan adabiyotlar o‘zbek lotin alifbosi tartibida beriladi. Adabiyotlar ro‘yxati ikki qismdan iborat bo‘lishi, birinchi qismda foydalanilgan adabiyot chop etilgan grafikada yuqorida ko‘rsatilgan shaklda rasmiylashtirilishi, ikkinchi qismda esa barcha foydalanilgan adabiyotlar o‘zbek lotin alifbosida berilishi talab qilinadi. Misol uchun:

Adabiyotlar

Баранов, Х.К. 1958. Арабско – русский словарь. Москва: Наука.

Adabiyotlar

Baranov, X.K. 1958. Arabsko – russkiy slovar. Moskva: Nauka.

Maqolani rasmiylashtirish talablarining ingliz tilidagi variantini “The Chicago Manual of Style, 16th Edition” qo‘llanmasi yoki <https://www.chicagomanualofstyle>. havolasidan ko‘rib olishingiz mumkin.

GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Uzbekistan: language and culture is an academic journal, publishing research in linguistics, history, literature, translation studies, arts, ethnography, philosophy, anthropology and social studies. We aim to publish cutting edge, innovative, conceptually interesting, original case studies and new research, which shape and lead debates in multifaceted studies. We do not publish economic analyses or policy papers. Any opinions and views expressed in publications are the opinions and views of the authors, and the publishers are not responsible for the views/ reviews of the contributors.

The journal is published four times a year. The language of articles can be English, Russian and Uzbek. Other Turkic languages are also welcomed. In addition to research articles, the journal welcomes book reviews, literature overviews, conference reports and research project announcements.

1. General

- Submission Guideline

1. Manuscripts may be submitted at any time during the year. However, if the author wishes to have his/her manuscript published in a certain issue of the journal, the submission should be made at least five months in advance of the proposed publication date.

2) Manuscripts should be submitted by email (uzlangcult@gmail.com) as an attachment in MS Word document (.doc) format and use MS Word Source.

3) All manuscripts should be submitted with a cover page including an email address, a mailing address and a short introduction about the author(s) /contributor(s)'.

2. Manuscript format

1) The main texts should be written in Times New Roman font, 12 point, and single-spaced in 44 pagination with 1-inch margins.

2) Submissions must follow the author-date system of *The Chicago Manual of Style*, 16th Edition.

3) Quotations are given in brackets in the text.

4) A research article should normally be no more than 9,000 words in length, including the following contents:

- an abstract of 150-200 words (in English, Russian, and Uzbek) and seven to ten keywords;

- a list of references of no more than five (5) pages;

- tables and figures, if any.

5) A book review should generally be about 1,500 English words (or other languages) in length, and must include the heading and closing in the following format:

- Heading: *Title of the Book*. By Author's Name(s). City of Publication: Publisher Name, Year. pp. Price, ISBN:, (hardcover/paperback).

- Closing: Book reviewer's name, affiliation and postal address at the end.

6) Style Points Headings. Limit: Four levels.

Level 1. Title Style (e.g. the first letter of each word upper case, except prepositions), Bold, and 14 point.

Level 2. Title Style, Italics, 14 Point.

Level 3. Modified “down” style (first letter upper case, or first letter of first two words if the first word is an article), Bold, and 12 point.

Level 4. Modified down style, Bold, 11 point.

3. Style and Usage

1) Translation

- Translated excerpts from classical texts or non-English sources should be annotated with clarification of its original/published language and translator. Likewise, “Author’s own” translations of quoted texts should be noted as such.

- The author is expected to provide an English translation of key terms in the work, rather than a translator without expertise in the subject.

- Excerpts or quoted texts from published translation will not be edited. However, UzLC editors may query or modify translations of key terms or texts provided by the author.

- Where necessary, short supplementary information such as dates, an item in its original characters, or the Romanized form of a non-English item, may be included.

- Names of foreign publishers, and titles of sources published in a foreign language should primarily appear in Romanized form without translation. However, if necessary, a translation may be added in brackets ([ ]).

2) Names and Terms

- Place Names (foreign):

Designation for division of areas should be either translated or hyphenated after the given area name.

Designation for geographical/structure names are not hyphenated, and appear without the equivalent English term.

Institutional names are considered proper nouns. Their names should appear following the preference of the individual institutions.

3) The descriptive designation of a period is usually lowercase, except for proper names or traditionally capitalized terms.

4. Quotation

1) Block Quotations:

- A block quotation should start with double line spacing and an indentation from the left margin. From the second paragraph of the block quotation, additional paragraph indentation is needed.

Texts in block quotation should be written in Times New Roman 10 pts., and not be entirely italicized.

5. Others

1) There is one space after sentence punctuation and not two.

2) The end parenthesis, closing quotation mark, and footnote numbers come after the sentence punctuation.

3) For parentheses within parentheses, use brackets ([ ]).

6. Basic Citation Format

The following examples illustrate citations using the **author-date** system. Each example of a reference list entry is accompanied by an example of a corresponding parenthetical citation in the text. For more details and many more examples, see chapter 15 of *The Chicago Manual of Style*.

BOOK

Reference List (hanging indent):

Pollan, Michael. 2006. *The Omnivore's Dilemma: A Natural History of How Eating Has Evolved*. New York: Penguin.

In Text Cite:

[Pollan 2006, 99–100]

Reference List (hanging indent):

Ward, Geoffrey C., and Ken Burns. 2007. *The War: An Intimate History, 1941–1945*. New York: Knopf.

In Text Cite:

[Ward and Burns 2007, 52]

For four or more authors, list all of the authors in the reference list; in the text, list only the first author, followed by et al. (“and others”):

[Barnes et al. 2010, 847]

Reference List (hanging indent) book chapter:

Kelly, John D. 2010. “Seeing Red: Mao Fetishism, Pax Americana, and the Moral Economy of War.” In *Anthropology and Global Counterinsurgency*, edited by John D. Kelly, Beatrice Jauregui, Sean T. Mitchell, and Jeremy Walton, 67–83. Chicago: University of Chicago Press.

In Text Cite:

[Kelly 2010, 77]

Chapter of an edited volume originally published elsewhere (as in primary sources):

Reference List (hanging indent) book originally published elsewhere:

Cicero, Quintus Tullius. 1986. “Handbook on Canvassing for the Consulship.” In *Rome: Late Republic and Principate*, edited by Walter Emil Kaegi Jr. and Peter White. Vol. 2 of *University of Chicago Readings in Western Civilization*, edited by John Boyer and Julius Kirshner, 33–46. Chicago: University of Chicago Press. Originally published in Evelyn S. Shuckburgh, trans., *The Letters of Cicero*, vol. 1 (London: George Bell & Sons, 1908).

In Text Cite:

[Cicero 1986, 35]

BOOK PUBLISHED ELECTRONICALLY

If a book is available in more than one format, cite the version you consulted. For books consulted online, list a URL; include an access date only if one is required by your discipline. If no fixed page numbers are available, you can include a section title or a

chapter or other number.

Reference List (hanging indent):

Austen, Jane. 2007. *Pride and Prejudice: A Novel in Five Books*. New York: Penguin Classics. Kindle edition.

In Text Cite:

[Austen 2007, 101]

Reference List (hanging indent):

Kurland, Philip B., and Ralph Lerner, eds. 1987. *The Founders' Constitution*. Chicago: University of Chicago Press. <http://press-pubs.uchicago.edu/founders>

In Text Cite:

[Kurland and Lerner, chap. 10, doc. 19]

JOURNAL ARTICLE

Article in a print journal

In the text, list the specific page numbers consulted, if any. In the reference list entry, list the page range for the whole article.

Reference List (hanging indent):

Weinstein, Joshua I. 2009. "The Market in Plato's Republic." *Classical Philology* 104:439–58.

In text cite:

[Weinstein 2009, 440]

Article in an online journal

Include a DOI if the journal lists one. A DOI is a permanent ID that, when appended to <http://dx.doi.org/> in the address bar of an Internet browser, will lead to the source. If no DOI is available, list a URL. Include an access date only if one is required by your discipline.

Reference List (hanging indent):

Kossinets, Gueorgi, and Duncan J. Watts. 2009. "Origins of Homophily in an Evolving Social Network." *American Journal of Sociology* 115:405–50. doi:10.1086/599247.

In text cite:

[Kossinets and Watts 2009, 411]

Article in a newspaper or popular magazine

Newspaper and magazine articles may be cited in running text ("As Sheryl Stolberg and Robert Pear noted in a New York Times article on February 27, 2010..."); they are commonly omitted from a reference list. The following examples show more formal versions of the citations. If you consulted the article online, include a URL; include an access date only if your discipline requires one. If no author is identified, begin the citation with the article title.

Reference List (hanging indent):

Mendelsohn, Daniel. 2010. "But Enough about Me." *New Yorker*, January 25.

In text cite:

[Mendelsohn 2010, 68]

Reference List (hanging indent):

Stolberg, Sheryl Gay, and Robert Pear. 2010. "Wary Centrists Posing Challenge in Health Care Vote." *New York Times*, February 27. <http://www.nytimes.com/2010/02/28/us/politics/28health.html>.

In text cite:

[Stolberg and Pear 2010, 12]

WEBSITE

A citation to website content can often be limited to a mention in the text ("As of July 19, 2008, the McDonald's Corporation listed on its website . . ."). If a more formal citation is desired, it may be cited as in the examples below. Because such content is subject to change, include an access date or, if available, a date that the site was last modified. In the absence of a date of publication, use the access date or last-modified date as the basis of the citation.

Bibliography (hanging indent):

Google. 2009. "Google Privacy Policy." Last modified March 11. <http://www.google.com/intl/en/privacypolicy.html>.

In text cite:

[Google 2009]

Reference List (hanging indent):

McDonald's Corporation. 2008. "McDonald's Happy Meal Toy Safety Facts." <http://www.mcdonalds.com/corp/about/factsheets.html>.

In text cite:

[McDonald's 2008]

Jurnal 2017-yil 26-oktyabrda O'zbekiston Respublikasi Matbuot va axborot agentligi tomonidan 0936-raqam bilan ro'yxatdan o'tgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalari chop etilishi lozim bo'lgan ro'yxatga kiritilgan (30.10.2021. № 308/6).

Tahririyatga kelgan maqolalar mualliflarga qaytarilmaydi.

Manzil: Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani,
Yusuf Xos Hojib ko'chasi 103-uy.
Telefonlar: +99871 281-45-11, +99871 281-41-93.
Website: www.uzlc.navoiy-uni.uz
E-mail: uzlangcult@gmail.com

Bosishga 30.03.2023-yilda ruxsat etildi.
Bichimi 70x100 1/16, Ofset bosma. "Cambria" garniturasida.
Shartli b.t. 7,51. Nashr b.t. 7,62.

"O'zbekiston: til va madaniyat" jurnali tahririyatida tayyorlandi va sahifalandi.

"YASHNOBOD NASHR" bosmaxonasida chop etildi.

Adadi 300 nusxa. Buyurtma №2.

Bosmaxona manzili: Toshkent shahar Yashnobod tumani,
58-a harbiy shaharcha.